

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

XI

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

25-26 квітня 2024 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ ХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 25-26 квітня 2024 року)

Суми, 2024

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали одинадцятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 25–26 квітня 2024 р.)

/ уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2024.

300 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Юлія Коробова,

канд. пед. наук

ст. викладач кафедри іноземних мов та лінгводидактики

Сумського державного університету

Іван Донік,

студент Сумського державного університету

ВРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Актуальність дослідження. Вивчення англійської мови є багатограним та захоплюючим процесом, що відкриває для учнів розуміння особливостей культури та способу мислення іншої національності. Окрім методів та стратегій навчання англійської мови (АМ), які використовує вчитель АМ, зокрема під час навчання аналітичного читання, існує широкий спектр психологічних чинників, які впливають на досягнення бажаних результатів у вивченні АМ. Відповідно, ефективність навчання залежить від своєчасного врахування вчителем багатьох психологічних факторів, таких як мислення, пам'ять, сприймання, увага, мотивація.

Психологи називають мотивацію «запускним механізмом» будь-якої людської діяльності [3, с. 65]. Серед основних видів мотивації вивчення іноземної мови виділяються зовнішня та внутрішня. Перша знаходиться під впливом потреб суспільства, а друга зумовлена характером самої діяльності. Також слід пам'ятати, що мотивація може бути як негативною, так і позитивною [3, с. 66]. Для створення позитивної мотивації варто враховувати сучасні тенденції в методиці навчання АМ, які спрямовані на формування та розвиток в учнів умінь соціально-емоційного навчання (СЕН) та підтримку їх ментального здоров'я та благополуччя.

Мета роботи полягає в аналізі впливу психологічних аспектів та стратегій формування соціально-емоційних умінь учнів на процес оволодіння іноземною мовою (ІМ), зокрема під час навчання аналітичного читання учнів старших класів ЗЗСО.

Для досягнення зазначеної мети, у нашій розвідці необхідно вирішити такі **завдання**: 1) проаналізувати роль психологічних чинників під час навчання АМ; 2) визначити шляхи застосування стратегій соціально-емоційного навчання для підвищення мотивації учнів під час виконання завдань на дотекстовому етапі навчання аналітичного читання.

Основні результати дослідження. Проблема врахування психологічних чинників у вивченні ІМ є предметом дослідження багатьох науковців у галузі психології та методики викладання ІМ, а саме: досліджено психологічні механізми засвоєння ІМ та можливості подолання комунікативних бар'єрів під час вивчення ІМ [1]; проаналізовано психологічні чинники, які перешкоджають досягненню успішності у вивченні АМ, та фактори, які впливають на зниження мотивації під час її вивчення [4]; обґрунтовано необхідність інтеграції стратегій СЕН до програми підготовки майбутніх учителів АМ [2]; розроблено рекомендації щодо використання стратегій СЕН в закладах освіти [7] та імplementовано стратегії СЕН до курсу з аналітичного читання для майбутніх учителів АМ [5].

Навчання ІМ вимагає від учителя ретельного знання впливу психологічних чинників, оскільки вони помітно впливають на процес оволодіння ІМ, серед яких науковцями виокремлюються такі фактори: 1) мотивація і інтерес до вивчення мови; 2) активна робота пам'яті та мислення; 3) здатність до вивчення мови; 4) співвідношення мови і мовлення при вивченні; 5) мовний бар'єр [1, с. 34]. По-перше, мотивація та інтерес до вивчення АМ є причиною активного залучення учнів. По-друге, активна робота пам'яті та мислення впливає на процес засвоєння мовних знань, зокрема граматичного та лексичного матеріалу. По-третє, здатність до вивчення мови відображає унікальність можливостей кожного учня окремо. Також, важливим методичним аспектом є правильне співвідношення вчителем на уроці АМ етапів розвитку мовних навичок та мовленнєвих умінь, що допомагає учням вільно використовувати АМ в майбутньому. Нарешті, мовний бар'єр виступає перешкодою у вивченні мови, що вимагає особливої уваги до шляхів його подолання.

Деякі дослідники виокремлюють такі основні психологічні фактори: рівень мотивації досягнення (зв'язок між бажанням досягти успіху та готовністю подолати труднощі; вищий рівень мотивації сприяє досягненню кращих результатів); рівень академічної самоефективності (здібності та впевненість у можливостях; віра у власну здатність вчитися позитивно впливає на успішність учнів); базові психологічні потреби у компетентності, зв'язку з іншими людьми та автономії, а також рівень наполегливості учнів [4, с. 316].

У зв'язку з військовою агресією росії з метою забезпечення вчителями ІМ психосоціальної підтримки учнів та їх адаптації до складних умов життя та навчання в Україні, під час навчання аналітичного читання на уроках англійської мови рекомендовано фокусуватися на формуванні та розвитку в учнів умінь соціально-емоційного навчання (СЕН) [2, с. 72]. Як відомо, в межах теорії СЕН виокремлено 5 основних компетенцій: встановлення та підтримка стосунків, соціальна обізнаність, самоусвідомлення, самоуправління, відповідальне прийняття рішень [6, с. 3-4]. Відповідно, для навчання аналітичного читання учнів старших класів ЗЗСО та формування вмінь СЕН варто вибирати теми оповідань, які дотичні до сфери інтересів школярів, а саме: відношення до навчання, встановлення та підтримка стосунків з батьками та однокласниками, проблеми виховання та комунікації, культурні контексти сучасних англомовних суспільств.

Розглянемо поєднання шляхів мотивації з метою підвищення рівня розуміння прочитаного тексту та завдань для формування та розвитку вмінь СЕН на етапі виконання дотекстових завдань до оповідань для аналітичного читання. В межах п'яти компетенцій СЕН з метою підвищення мотивації до читання пропонуються такі завдання:

1) для розвитку вмінь встановлення та підтримки стосунків (здатність заводити друзів, навчатися та працювати в групі, керувати та виражати емоції у стосунках, поважаючи різні точки зору тощо): *Focus on your ability to establish and maintain healthy and supportive relationships. What are the ways of developing them?; Use the words and phrases listed above to describe your daily routine and your*

relations with others in the following situations...(“Raymond's Run” by T. C. Bambara) [5, с. 25];

2) для розвитку вмінь соціальної обізнаності (передбачати та оцінювати почуття та реакцію інших, поважати інших тощо): *Focus on your abilities to feel compassion for others, understand social norms for behavior in different settings. What are the ways of developing them?; Share your thoughts about the following questions: 1) In what periods of a child's life do you think a child is especially difficult to deal with? 2) Why do some children rebel against their parents? Have you ever experienced anything like this?* (“The Use of Force” by W. C. Williams) [5, с. 46];

3) для розвитку вмінь самоусвідомлення (розуміти власні емоції та емоції інших людей, належно оцінювати власні сильні та слабкі сторони, потреби і цінності тощо) та вмінь самоуправління (долати перешкоди та створювати стратегії для досягнення довгострокових цілей, проявляти позитивну мотивацію, надію та оптимізм, звертатися за допомогою, коли це необхідно тощо): *Is it good or bad to be egoistic in your family circle? Can it help to improve family relations? Is there anything people in your family could do to make you feel happy, to make your life easier?* (“The Gatewood Caper” by D. Hammett) [5, с. 63];

4) для розвитку вмінь відповідального прийняття рішень (розуміти, як поточний вибір впливає на майбутнє, визначаєте проблеми під час прийняття рішень та шукати альтернативні рішення, вміння саморефлексії та самооцінки тощо): *What do you think can be really important things to remember? Have you heard of any brave behavior of people in an unexpected situation? Do you think it is possible to threaten anyone's life for any reason?* (“A Matter of Timing” by Ch. Armstrong) [5, с. 86].

Отже, проведений аналіз ролі психологічних чинників підкреслює значення урізноманітнення способів мотивації у процесі формування в учнів англомовної комунікативної компетентності. Врахування психологічних факторів на уроках АМ під час навчання аналітичного читання сприяє як підвищенню ефективності процесу навчання АМ, так і розвитку соціально-емоційних компетенцій учнів.

Список використаних джерел:

1. Зеленін Г. І. Психологічні механізми вивчення іноземної мови. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання* : міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 30 берез. 2017 р. Харків, 2017. С. 34–35. URL: <https://cutt.ly/fw5lsGKD> (дата звернення: 17.04.2024).
2. Коробова Ю., Зайцева І. Серцем до дитини: концептуалізація змісту фахової підготовки вчителів іноземної мови з урахуванням теорії соціально-емоційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Т. 1. № 64. С. 72–76.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підруч. для студентів класич., пед. і лінгвіст. ун-тів / О. Б. Бігич та ін. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Старовойт Т., Григоренко Т. Психологічні чинники, які перешкоджають досягненню успішності у вивченні англійської мови студентами нелінгвістичних спеціальностей. *Молодий вчений*. 6-те вид. Харків, 2018. С. 312–314.
5. Korobova Yu.V., Podosynnikova H. I. Reading and analyzing short stories: focus on SEL: Handbook of English Analytical and Critical Reading for Pre-Service English Teachers. Sumy: PPE Tsoma S. P., 2024. 154 p.
6. What is the CASEL Framework?. *CASEL*. URL: <https://casel.org/fundamentals-of-sel/what-is-the-casel-framework/#relationship> (date of access: 19.04.2024).
7. Yoder N. Teaching the whole child. Instructional practices that support social-emotional learning in three teacher evaluation frameworks. AIR: American Institutes For Research. 2014. 37 p.